

**ԲՄԿ ՊՈՒՀ ՀԱՅ-ՌՈՒՍԱԿԱՆ (ՍԼԱՎՈՆԱԿԱՆ)
ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ**

Հաստատում եմ՝
Իրավունքի փաստաթղթի տեղում
Ս. Ա. Բաղդասարյան
ԻՐԱՎՈՒՆԵՐ ԲՈՍՏՆԻՑԻՆ
«04» հունիսի 2025 թ.

Ինստիտուտ՝ Իրավունքի
Ամբիոն՝ Իրավունքի տեսության և Սահմանադրական իրավունքի
Հեղինակ(ներ)՝ Ի.գ.թ., ավագ դասախոս Գևորգյան Ա.Ա.

ԴԱՍԸՆԹԱՅԻ ԱՌԱՐԿԱՅԱԿԱՆ ԾՐԱԳԻՐ

Դասընթաց՝ Մարդու սոմատիկ իրավունքներ

Մագիստրոսի կրթական ծրագիր՝ 042101.02.7 «Սահմանադրական իրավունք,
պետության և իրավունքի տեսություն»

Դասիչ մասնագիտություն՝ 042101.00.7 Իրավագիտություն

ԲՄԿ ՊՈԻՆՀ Հայ-ռուսական (Սլավոնական) համալսարան

1. Ներածություն

«Մարդու սոմատիկ իրավունքներ» առարկան իրավական գիտության նոր զարգացումն է: Մարդու սոմատիկ իրավունքների վարդապետությունն ուսումնասիրող առարկան կոչվում է իրավական սոմատոլոգիա, ինչը նշանակում է, որ իրավական սոմատոլոգիան ուսումնասիրում է մարդու մարմնի իրավական կողմերը:

Այս դասընթացի նպատակն է ուսանողներին ծանոթացնել մարդու մարմնին վերաբերող մի շարք իրավունքների իրականացման մեխանիզմներին՝ նոր սերնդի իրավունքների լույսի ներքո: Առարկայի ուսումնասիրման ժամանակ կքննարկվեն այնպիսի հարցեր, ինչպիսիք են՝ կյանքի սկզբը և ավարտը, բժշկական կլոնավորման իրավունքը, օրգանների, հյուսվածքների, բջիջների փոխպատվաստման իրավունքը, սեռային փոփոխության իրավունքը, պոզիտիվ և նեգատիվ վերարտադրողական իրավունքը:

2. Դասընթացի նպատակը և խնդիրները

Դասընթացի նպատակը՝

Սոմատիկ կոնկրետ իրավունքների տարբերակում

Սոմատիկ կոնկրետ իրավունքների իրականացման իրավական հիմքերի մշակում

Սոմատիկ կոնկրետ իրավունքների իրականացման հետ կապված խնդիրների լուծում

Դասընթացի նպատակները՝

Իրավական սոմատոլոգիայի ընկալումը որպես նոր ինստիտուտ. Սոմատիկ կոնկրետ իրավունքների իրականացման հետ կապված խնդիրների ուսումնասիրություն

3. Կրթական վերջնարդյունքները: Դասընթացի հաջող ավարտին ուսանողը պետք է.

Իմանա՝ հասկանա նոր սերնդի կոնկրետ իրավունքների բովանդակությունը

Կարողանա՝ լուծում գտնել սոմատիկ, կոնկրետ իրավունքների իրականացման հարցի համար

Տիրապետի՝ կարողանա հստակ լուծում տալ հարցին՝ հիմնվելով մարդու իրավունքների և ազատությունների իրականացման լավագույն շահերի վրա՝ հաշվի առնելով նրանց սոմատիկ իրավունքները:

4. Դասընթացի աշխատատարության բաշխումն ըստ ուսումնական աշխատանքի տեսակների (ակադեմիական ժամերով)

Դասընթացը ներառված է «Հիմնական մասնագիտական դասընթացների կրթաբլոկում» 3 ակադեմիական կրեդիտ (108 ակադեմիական ժամ)

ԲՄԿ ՊՈՒՀ Հայ-ռուսական (Սլավոնական) համալսարան

աշխատատարությամբ: Դասընթացը նախատեսվում է ուսումնասիրել 2 ուսումնական տարվա 3-րդ կիսամյակում:

Ուսումնական աշխատանքների տեսակները	Ամբողջը, ակ. ժամ.	Բաշխում ըստ կիսամյակների					
		1 Կիս	2	3	4	5	6
1	2	3	4	5	6	7	8
Ըստ կիսամյակի ընդհանուր դասընթացի ուսուցման ծանրաբեռնվածությունը	108	108					
Լսարանային պարապմունքներ:	32	32					
Դասախոսություններ	16	16					
Գործնական պարապմունքներ	16	16					
Քննություններին նախապատրաստում							
1.1. Ինքնուրույն աշխատանք, այդ թվում՝	76						
1.1.1. Ինքնուրույն աշխատանքի այլ տեսակներ. (պրակտիկ գործի ուսումնասիրություն)							
1.1.1.1. Էսսե և ռեֆերատներ							
1.2. Խորհրդատվություն							
Ամփոփիչ ստուգում (քննություն, ստուգարք)	ստուգարք	ստուգարք					

Առարկայի ծավալը՝ 108 ժամ, կրեդիտ՝ «3» ECTS:

Դասընթացի ծավալի բաշխում (ակադեմիական ժամերով) ըստ թեմաների և ուսումնական աշխատանքի տեսակների

Առարկայի բաժինները և թեմաները	Ընդամենը	Դասախոսություններ	Գործնական / սեմինար պարապմունքներ
1	2=3+4	3	4

ԲՄԿ ՊՈՒՀ Հայ-ռուսական (Սլավոնական) համալսարան

Թեմա 1. Մարդու սոմատիկ իրավունքներ: Իրավական սոմատոլոգիա: Ընդհանուր հարցեր	4	2	2
Թեմա 2. Սոմատիկ իրավունքներ, կոնկրետ իրավունքներ (Մաս 1)	11	6	5
Թեմա 3. Սոմատիկ իրավունքներ, կոնկրետ իրավունքներ (Մաս 2)	11	6	5
Թեմա 4. Սոմատիկ իրավունքներ, կոնկրետ իրավունքներ (Մաս 3)	8	2	4
Ընդամենը	32	16	16

Թեմա 1. Մարդու սոմատիկ իրավունքներ: Իրավական սոմատոլոգիա: Ընդհանուր հարցեր

Այս դասի շրջանակում ուսանողները կուսումնասիրեն մարդու սոմատիկ իրավունքների, իրավական սոմատոլոգիայի առանձնահատկությունները, տերմինների մեկնաբանությունը, մարդու սոմատիկ իրավունքների տեղը և դերը իրավական համակարգում, ներառյալ բժշկական իրավունքը, իրավական դինամիզմի հարցերը, կենսաիրավագիտությունը և բժշկական միջամտությունների ժամանակ մարդու համաձայնության չափանիշները:

Գրականության ցանկ

a) Հիմնական գրականություն

- 1) "Կենսաէթիկայի հիմնահարցեր" ուսումնասօժանդակ ձեռնարկ (2015 թվականի հրատարակություն, հեղինակներ Հրաչ սարկ, Սարգիսյան, Վարդան սարկ. Ասլանյան)
- 2) «Բիոէթիկա» դասագիրք, Ս. Ա. Դավթյան, Երևանի պետական բժշկական համալսարան, 2009
- 3) Դասախոսությունների նյութեր

6) Լրացուցիչ գրականություն

- 1) 1. Spren B. W. Spleens and others valuables: The need recognize property rights in human body parts // Hofstra Law Review. Spring. 1995. Vol. 23. № 3. P. 693-731.

ԲՄԿ ՊՈԻՆՀ Հայ-ռուսական (Սլավոնական) համալսարան

- 2) 1. Крусс В. И. Личностные («соматические») права человека в конституционном и философско-правовом измерении: к постановке проблемы // Государство и право. 2000. № 10. С. 43.
- 3) К теории соматических прав человека, М. А. Лаврик, 2005, Сибирский Юридический Вестник. - 2005. - № 3.

Թեմա 2: Սոմատիկ իրավունքներ, կոնկրետ իրավունքներ (Մաս 1)

Այս թեման շրջանակում ուսանողները կուսումնասիրեն մարդու կոնկրետ սոմատիկ իրավունքներ: Կքննարկվեն այնպիսի հարցեր, ինչպիսիք են կյանքի սկիզբը և ավարտը, սաղմի իրավական կարգավիճակը, աբորտը և մահը, աբորտի իրավունքը, ստերիլիզացիայի իրավունքը, կաստրացիայի իրավունքը, գենետիկական մոդիֆիկացիայի իրավունքը, եվգենիկական և վերարտադրողական իրավունքը (բեղմնավորում, փոխնակ մայրություն):

Գրականության ցանկ:

a) Հիմնական գրականություն

- 1) "Կենսաէթիկայի հիմնահարցեր" ուսումնասովանդակ ձեռնարկ (2015 թվականի հրատարակություն, հեղինակներ Հրաչ սարկ, Սարգիսյան, Վարդան սարկ. Ասլանյան)
- 2) «Բիոէթիկա» դասագիրք, Ս. Ա. Դավթյան, Երևանի պետական բժշկական համալսարան, 2009
- 3) Դասախոսությունների նյութեր

6) Լրացուցիչ գրականություն

- 1) Sprem B. W. Spleens and others valuables: The need recognize property rights in human body parts // Hofstra Law Review. Spring. 1995. Vol. 23. № 3. P. 693-731.
- 2) Крусс В. И. Личностные («соматические») права человека в конституционном и философско-правовом измерении: к постановке проблемы // Государство и право. 2000. № 10. С. 43.
- 3) К теории соматических прав человека, М. А. Лаврик, 2005, Сибирский Юридический Вестник. - 2005. - № 3.

Թեմա 3. Սոմատիկ իրավունքներ, կոնկրետ իրավունքներ (Մաս 2)

Այս թեմայի շրջանակում ուսանողները կուսումնասիրեն մարդու կոնկրետ սոմատիկ իրավունքներ: Կքննարկվեն այնպիսի հարցեր, ինչպիսիք են բժշկական կլոնավորման իրավունքը, օրգանների, հյուսվածքների և բջիջների փոխպատվաստման իրավունքը և արյուն դոնորության իրավունքը: Կքննարկվեն նաև՝ 1) օրգանների և հյուսվածքների սեփականության իրավունքները (գենետիկական (կենսաբանական) նյութ/ԴՆԹ, վերականգնվող և չվերականգնվող մարմնի մասեր/հյուսվածքներ/հեղուկներ, կլոնավորված օրգաններ). 2)

ԲՄԿ ՊՈՒՆ Հայ-ռուսական (Սլավոնական) համալսարան

արտոնագրային իրավունք (արտոնագրում, արտոնագրայինություն). կլոնավորված օրգաններ, տրանսգենային կենդանիներ, ուղեղը մեռած արարածներ:

Գրականության ցանկ:

a) Հիմնական

- 1) "Կենսաէթիկայի հիմնահարցեր" ուսումնասօժանդակ ձեռնարկ (2015 թվականի հրատարակություն, հեղինակներ Հրաչ սարկ, Սարգիսյան, Վարդան սարկ. Ասլանյան)
- 2) «Բիոէթիկա» դասագիրք, Ս. Ա. Դավթյան, Երևանի պետական բժշկական համալսարան, 2009
- 3) Դասախոսությունների նյութեր

բ) Նորմատիվ-իրավական ակտեր

- 1) ՀՀ Սահմանադրություն (փոփոխություններով)
- 2) "Մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների պաշտպանության մասին" եվրոպական կոնվենցիա
- 3) Մարդկային էակի արժանապատվության և մարդու իրավունքների պաշտպանության կոնվենցիա
- 4) ՀՀ քաղաքացիական օրենսգիրք
- 5) ՀՀ քրեական օրենսգիրք
- 6) Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ օրենսգիրք
- 7) ՀՀ քրեական օրենսգիրք
- 8) ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգիրք
- 9) ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգիրք
- 10) "Նորմատիվ իրավական ակտերի մասին" ՀՀ օրենք
- 11) «[Բնակչության բժշկական օգնության և սպասարկման մասին](#)» ՀՀ օրենք
- 12) «Թմրամիջոցների և հոգեմետ նյութերի մասին» ՀՀ օրենք
- 13) «Հոգեբուժական օգնության մասին» ՀՀ օրենք
- 14) «Մարդու արյան և դրա բաղադրամասերի դոնորության և փոխներարկումային բժշկական օգնության մասին» ՀՀ օրենք
- 15) «Մարդու իմունային անբավարարության վիրուսից առաջացած հիվանդության կանխարգելման մասին» ՀՀ օրենք
- 16) «Մարդու վերարտադրողական առողջության և վերարտադրողական իրավունքների մասին» ՀՀ օրենք
- 17) «Մարդուն օրգաններ և (կամ) հյուսվածքներ փոխապատվաստելու մասին» ՀՀ օրենք

Թեմա 4. Սոմատիկ իրավունքներ, կոնկրետ իրավունքներ (Մաս 3)

ԲՄԿ ՊՈՒՆ Հայ-ռուսական (Սլավոնական) համալսարան

Այս թեմայի շրջանակում ուսանողները կուսումնասիրեն մարդու կոնկրետ սոմատիկ իրավունքներ: Կքննարկվեն այնպիսի հարցեր, ինչպիսիք են արտաքին տեսքը փոխելու իրավունքը և սեռական ծառայություններ մատուցելու իրավունքը:

Գրականության ցանկ:

a) Հիմնական

- 1) "Կենսաէթիկայի հիմնահարցեր" ուսումնասօժանդակ ձեռնարկ (2015 թվականի հրատարակություն, հեղինակներ Հրաչ սարկ, Սարգիսյան, Վարդան սարկ. Ասլանյան)
- 2) «Բիոէթիկա» դասագիրք, Ս. Ա. Դավթյան, Երևանի պետական բժշկական համալսարան, 2009
- 3) Դասախոսությունների նյութեր

բ) Նորմատիվ-իրավական ակտեր

- 1) ՀՀ Սահմանադրություն (փոփոխություններով)
- 2) "Մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների պաշտպանության մասին" եվրոպական կոնվենցիա
- 3) Մարդկային էակի արժանապատվության և մարդու իրավունքների պաշտպանության կոնվենցիա
- 4) ՀՀ քաղաքացիական օրենսգիրք
- 5) ՀՀ քրեական օրենսգիրք
- 6) Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ օրենսգիրք
- 7) ՀՀ քրեական օրենսգիրք
- 8) ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգիրք
- 9) ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգիրք
- 10) "Նորմատիվ իրավական ակտերի մասին" ՀՀ օրենք
- 11) [«Բնակչության բժշկական օգնության և սպասարկման մասին»](#) ՀՀ օրենք
- 12) «Թմրամիջոցների և հոգեմետ նյութերի մասին» ՀՀ օրենք
- 13) «Հոգեբուժական օգնության մասին» ՀՀ օրենք
- 14) «Մարդու արյան և դրա բաղադրամասերի դոնորության և փոխներարկումային բժշկական օգնության մասին» ՀՀ օրենք
- 15) «Մարդու իմունային անբավարարության վիրուսից առաջացած հիվանդության կանխարգելման մասին» ՀՀ օրենք
- 16) «Մարդու վերարտադրողական առողջության և վերարտադրողական իրավունքների մասին» ՀՀ օրենք

6. Ստուգումների անցկացման ձևեր եւ գնահատման չափանիշները:

Խմբային քննարկում. Նպատակը՝ մտքերի փոխանակում կոնկրետ առաջադրված տեսական հիմնախնդիրների վերաբերյալ:

ԲՄԿ ՊՈՒՀ Հայ-ռուսական (Սլավոնական) համալսարան

Գնահատման չափանիշները՝ տեսական պատրաստվածություն, հղումներ հեղինակներին, սեփական կարծիքի հիմնավոր եւ տրամաբանական փաստարկվածություն, ակադեմիական ակտիվություն, գիտական էթիկայի պահպանման կարողություն:

Ելույթներ ըստ թեմայի. Նպատակը՝ թեմայի կամ հարցի խորացված ուսումնասիրում:

Գնահատման չափանիշները՝ պատասխանի տրամաբանական կառուցում, տեսական եւ կիրառական գիտելիքների համադրում, օրինակներ բերելու ունակություն, տեսակետների պատճառաբանվածություն:

Ստուգաբք. Նպատակը՝ ստուգել ուսանողների գիտելիքները եւ ելույթների վերլուծության ունակությունը ստացված գիտելիքների արդյունքում: